

Zhytomyr Ivan Franko State University Journal.
Philosophical Sciences. Vol. 2(88)

Вісник Житомирського державного
університету імені Івана Франка.
Філософські науки. Вип. 2(88)

ISSN: 2663-7650

РЕЦЕНЗІЇ

REVIEWS

UDC 130.2

DOI 10.35433/Philosophical Sciences.2(88).2020.166-169

УКРАЇНСЬКА ФІЛОСОФІЯ ЯК ОСВОЄННЯ КУЛЬТУРНОЇ ЦІЛІСНОСТІ

*Рецензія на монографію "Культура українських філософських
сообществ: ситуація трансформації" (отв. ред. Л. Н. Богатая).
Одесса, Издатель С. А. Назарчук, 2020. 234 с.*

О. Ю. Бобловський*

Цього року побачила світ колективна монографія "Культура українських філософських сообществ: ситуація трансформації" за загальною редакцією доктора філософських наук, професора, професора кафедри культурології філософського факультету Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова Л. М. Богатої та її колег професора І. В. Голубович і доцента К. В. Райхерта. Монографія презентує широку географію українських філософських дослідницьких центрів та їх діяльність в останні півстоліття. Колектив авторів подав різнобічні

та унікальності тих творчих процесів, що відбувались у філософському професійному і загальнокультурному середовищі сучасної України. Рецензована робота привертає увагу як одне з перших досліджень з історії сучасної української філософської традиції, даючи огляд шкіл, тематики досліджень, системи зв'язків поколінь дослідників і регіональних академічних традицій України. Якщо оцінювати загальний задум роботи, то це вдала спроба представити сучасну українську філософську спільноту в найширшому плані. Це дійсно, як стверджують автори, проект

* О. Ю. Бобловський, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри організації виробництва, бізнесу та менеджменту (Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка)
boblovskiyi1963@gmail.com
ORCID 0000-0002-1427-326

погляди й оцінки природи, динаміки

Структурно монографія складається з двох розділів, які відрізняються своїм підходом до аналізу історії формування філософських осередків в Україні. Перший розділ – "Об истории создания и деятельности некоторых украинских философских сообществ" – нагадує мемуарну літературу. Це оповіді людей, які безпосередньо брали участь у створенні філософських товариств, центрів, дослідницьких інституцій. Поданий у розділі матеріал дає змогу ознайомитися не тільки з проблематикою досліджень, а й з умовами виникнення інтересу до певної теми, події, що спонукали до утворення філософських спільнот. Наукова атмосфера товариств і особисті взаємини людей – матеріал, що має велику цінність і розкриває вплив окремих науковців на формування філософської традиції в регіональних осередках. Особливу увагу привертає бібліографічний матеріал статей розділу, де ретельно відібрана інформація щодо захистів дисертацій, конференцій та видань, що відбулися за останні 20–30 років. В цьому ракурсі привертають увагу розділи "Киевская школа философии" ХХ в. и её основные идеи в контексте конституирования единства украинского философского сообщества" (Ю. Мелков) та "Львовский "философский пароход": об опыте одного домашнего историко-философского семинара" (В. Петрушенко), в яких подана ґрунтовна оцінка діяльності філософських спільнот з точки зору учасників процесу їх становлення. Г. Аляєв і Т. Суходуб надали цікаву інформацію щодо дискусій та обговорень, які проводилися в межах семінарів і круглих столів, "Общества русской философии при Украинском философском фонде". Особливу увагу авторами монографії приділено

"освоєння культурної цілісності".

аналізу унікального процесу формування новітньої філософської думки, що постає як "Системология в Одессе: перезагрузка" (Є. Іванова) чи "Мемуар о системном семинаре в Одессе" (А. Цофнас).

У спогадах безпосередніх учасників діяльності українських філософських шкіл (співтовариств), за висловом Л. Богатої, вимальовується "замысловатое интеллектуальное философствующее тело" [1: 10] вітчизняної академічної філософії, яка стикається з викликами складного часу світових соціально-політичних трансформацій. Невипадково у вступному слові редактора зазначається, що задум цього проєкту народився під впливом твору Рендела Колінза "Соціологія філософій: глобальна теорія інтелектуальної зміни". Від спогадів колишнього аспіранта Інституту філософії О. Кирилюка до концептуального узагальнення Ю. Мелкова "Киевская школа философии" ХХ в. и её основные идеи в контексте конституирования единства украинского философского сообщества" – все це кроки самоаналізу вітчизняного академічного "філософського світу". Перший розділ постає, за висловом Г. Аляєва і Т. Суходуб, як "згорнутий час епохи", в якому представлені тенденції і впливи, світоглядні зміни та критичне ставлення до думок сучасників, а найголовніше – причетність до української філософської традиції.

Другий розділ монографії "О методах анализа деятельности философских сообществ" присвячено розгляду наукових проблем і теоретичних підходів, що привернули увагу українських дослідників на початку нового тисячоліття. Як слушно зауважує Л. Богата, "чтение этих текстов формирует некоторое "панорамное видение"" [1: 9], що дає

доволі чітке усвідомлення єдності, цілісності процесу формування філософської академічної традиції в Україні.

Сьогодні досить поширеною є практика, коли дисертанти шанобливо перераховують прізвища членів спеціалізованої вченої ради за фахом захисту. Майже кожна дисертація чи монографічне дослідження мають розділ, в якому автор в тій чи іншій мірі висвітлює науковий доробок українських учених, але ці згадки вітчизняних науковців нечасто мають вид глибокого теоретичного аналізу досліджень, тим більше системної критики. Автори монографії звертають увагу на проблеми з аналізом наукового спадку вітчизняної академічної філософії, коли фактично відсутня традиція дайджестів українських досліджень, а дискусії і обговорення філософських тем обмежуються випадками захисту дисертацій і не переростають у широке обговорення підходів, методів, програм досліджень.

Часто ми стикаємось з практикою формального підходу до визначення дослідницької школи певного університету чи кафедри лише за ознакою спільності теми, або посилення на підготовку професором кафедри кількості кандидатів чи докторів наук. Автори монографії наводять приклади того, як саме мають оцінюватись академічні й дослідницькі школи. Так, у статті К. Райхерта "Критический очерк эмпирического реализма А. И. Уёмова" постає Одеська філософська школа системних досліджень (або Одеська логіко-філософська школа), що перегукується з матеріалом Є. Іванової "Системология в Одессе: перезагрузка". Від проблеми дослідження до формування методології, оптики погляду і системи аналізу – це шлях, який проходить

зазначена філософська школа. Її існування закріплюється в представлених працях декількох поколінь дослідників. Маємо приклад унікальної єдності локальної академічної спільноти.

Варто віддати належне редакторові монографії Л. Богатій та авторам, що змогли надати приклад послідовного та структурного аналізу дослідницької роботи сучасних вітчизняних філософів. Тому ця монографія має унікальний матеріал, що дає змогу скласти цілісне уявлення про тематику досліджень та особливості теоретико-методологічних підходів до розгляду певних загальних тем, таких як "Національні філософські співтовариства як об'єкти і суб'єкти турботи" (Л. Богата), "Дослідження проблеми ідентичності в українській філософській традиції початку ХХІ століття" (А. Артеменко), "Методология дослідження культури філософських співтовариств" (О. Афанасьєв), "Науково-освітні співтовариства як форма інтелектуальної культури" (І. Доннікова).

В цілому авторам і редакторам колективної монографії "Культура украинских философских сообществ: ситуация трансформации" вдалося привернути увагу до проблеми усвідомлення факту існування сучасної вітчизняної філософської традиції. Вони запропонували свої погляди на розвиток філософського процесу в Україні, який дійсно не може бути керованим за єдиною моделлю, бо як правомірно зазначає І. Добронравова, "управлять сложными системами, на самом деле, никто не умеет" [1: 197]. Та це й неможливо, бо "керуючі параметри, знаходяться в культурі", тобто в універсальному полі поєднання різноманіття поглядів і практик, "витончених ментальних технік" і рутинної буденності. І як стверджують автори монографії, "культура жива конкретними

людьми, духовная связь между которыми составляет феномен традиции" [1: 20].

Авторам рецензованого дослідження вдалося не тільки реалізувати творчий імпульс Рендела Коллінза та Франко Моретті, на який вони посилаються, а й здійснити перший крок до осягнення глобальної інтелектуальної зміни у сучасному суспільстві, представити вітчизняну філософську історію на тлі складних соціокультурних процесів сьогодення. Подані українською і російською мовами матеріали не тільки відобразили географію та унікальність творчого доробку вітчизняних філософів другої половини ХХ – початку ХХІ століть, а й засвідчили шанобливе, толерантне ставлення до висловлювання думок їх авторів у найбільш доцільний та ефективний спосіб.

Можемо погодитись зі словами вступного слова монографії, що це "перша ластівка" і що багато чого залишилось "поза кадром" цього оригінального дослідження. Але це перший акт усвідомлення сучасними українськими філософами своєї унікальності й значущості у світовій філософській спільноті.

ЛІТЕРАТУРА

1. Культура украинских философских сообществ: ситуация трансформации: [коллективная монография] / ред. кол. Л. Н. Богатая, И. В. Голубович, К. В. Райхерт; отв. ред. Л. Н. Богатая. Одесса. Издатель С. А. Назарчук, 2020. 234 с. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/28085>